

М. Кастельс вважав, що в сучасних умовах формується економіка нового типу, що є як глобальною, так і інформаційною. Економічна діяльність організується у національному масштабі з використанням розгалуженої мережі, куди входять суб'єкти господарювання і допоміжні структури.

У працях вчених провідних країн ринкової економіки переважає спрямування, згідно якого інновації характеризуються як напрямок науково-технічного прогресу, пов'язаний із впровадженням результатів досліджень у практику.

Американський економіст П. Друкер є автором теорії інноваційної економіки та підприємницького суспільства. Він обґрунтував головну рису економіки – нові ідеї, що заперечують традиційні рішення, товари, послуги і виробництва.

Згідно класичної теорії, основою ринкової економіки завжди була конкуренція. Проте в останні роки переважання напрямку інноваційного розвитку дещо змінило цю аксіому, стверджуючи, що живильним середовищем для інновацій стали, як це не дивно, монополії.

Конкурентна політика у сучасному світі – це мистецтво компромісів. Конкуренція, як основа класичної економічної теорії, дещо втратила свої позиції.

Технологічно-інформаційна революція призвела до зміни неокласичного знання на постнеокласичне, що потребує вдосконалення методологічних засад сучасної економічної теорії, зокрема теорії інформаційної економіки.

Наука, спираючись тільки на неокласичну теорію, втрачає позиції і авторитет при розробці та реалізації ефективної економічної політики.

Для країн з трансформаційною економікою особливо цікавими є напрацювання азіатських вчених, зокрема з КНР, щодо модернізації не наслідуючи досвід західних країн, а відповідно особливостей власних економік та менталітету населення.

У останні роки у науковій сфері посилилася дискусія яка модель зовнішньоекономічної політики більш ефективна – фритредерська чи протекціоністська. При цьому необхідно враховувати, що ступінь протекціоналізму залежить від умов, історичних обставин, рівня економічного розвитку країни та її місця у світовому просторі.

На завершення ще раз коротко зупинимось на проблемі економічних криз і теоретичних розробках у цьому напрямку. Найбільш відомі підходи до пом'якшення криз – кейнсіанський та неоліберальний. Останній, на відміну від кейнсіанства, визначає конкуренцію як інструмент антикризового регулювання [3, с. 31-32; 4, с. 23-25].

З наданого невеликого за обсягом доробку можна зробити наступні висновки. Економічна теорія сучасності потребує посилення в частині комплексності, охоплення головних проблем розвитку економічних процесів, передбачення глибоких потрясінь у суспільстві та кризових явищ фінансового характеру. Особливе занепокоєння викликає і ситуація в нашій державі, де науковці копіюють не завжди виважені твердження західних теоретиків, бездумно наслідують їх підходи та цінності.

Список використаних джерел

1. Савченко В. Ф. Національна економіка: навчальний посібник / В. Ф. Савченко. - 2-е вид. - Чернігів: Видавництво ЧДІУ, 2014. - 134 с.
2. Чотирьохрівневе забезпечення соціально-економічного розвитку в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за заг. ред. В. Ф. Савченка, Т. Л. Шестаковської. - Чернігів. - ЧНТУ. - 2016 р. - 320 с.
3. Леоненко П. М. Методологія аналізу наукових шкіл у економічній і фінансовій науках / П. М. Леоненко // Фінанси України. - 2013. - № 5. - С. 31-49.
4. Савченко, В. Ф. Зібрання праць в 4-х т. / В. Ф. Савченко. - Чернігів : ЧНТУ - 2017.Т. 1. Сучасна економіка: світові тенденції та українська парадигма – 348 с.

Савченко В.Ф., д.е.н., проф., засл. економіст України,
Логвиненко Д.В., магістр групи МТп-171

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Україна все більше полинає у вир глобальних процесів, з перемінним успіхом пристосовуючись до їх тенденцій та закономірностей, долаючи, а то і створюючи, проблеми різнобічного характеру. Складовою цього поступу є регіональний розвиток. Адміністративно визначені території у межах областей (згідно відповідної постанови Кабінету Міністрів України) намагаються самостійно чи з допомогою центру вирішувати проблеми економічного, екологічного, інфраструктурного та іншого характеру.

Одна з територій – Чернігівська область. При проведенні SWOT-аналізу зазначеного регіону проявляються такі його складові:

- сильні сторони (Strengths) – вигідне географічне розташування, близькість до столиці України м. Києва, мережа залізничних та автомобільних доріг, навчальні заклади для підготовки фахівців;
- слабкі сторони (Weaknesses) – несприятлива вікова структура населення, відсутність реальних можливостей для єврорегіонального співробітництва, низький рівень зайнятості, недостатній розвиток підприємництва, незадовільні результати промисловості та сільського господарства;
- можливості (Opportunities) – відновлення роботи промислового комплексу, активізація туристичної сфери (особливо щодо міжнародного туризму), розвиток тваринництва як підгалузі сільського господарства, ефективна робота підприємств оборонно-промислового комплексу, задіяння можливостей для рекреації і відпочинку;
- загрози (Threats) – втрата трудового потенціалу на селі, від'їзд перспективної молоді в інші країни та м. Київ, послаблення обласним центром свого значення як регіонального «ядра», збільшення рівня захворюваності внаслідок недостатнього медичного забезпечення, низька купівельна спроможність населення.

При цьому серед основних проблем регіону доцільно виділити, охарактеризувати та надати певні пропозиції щодо пониження їх гостроти такі:

1. Деградація сільських місцевостей, яка проявляється у зменшенні кількості населення, особливо працездатного. Занепадає інфраструктура, відсутні можливості працевлаштування, низький рівень соціального забезпечення, недостатні життєві зручності, послаблюється кадровий потенціал, знижується фінансування. Вихід із становища, що склалося, у впровадженні адміністративної реформи, наданні більшої самостійності місцевому самоврядуванню.

2. Неefективна робота великих підприємств – ряд найбільших заводів у обласному центрі та містах обласного підпорядкування майже не працюють. Причинами зазначеного є неконкурентоспроможність їх продукції, зношення основних фондів, низьке фінансове забезпечення. Разом з тим вітчизняне виробництво в Україні на сьогодні не вважається пріоритетним спрямуванням розвитку економіки. Для зміни становища доцільні впровадження кластерів та режимів спеціального оподаткування.

3. Від'їзд населення за кордон та у м. Київ. Із-за відсутності роботи в області працездатні люди, особливо молодь, виїжджають з місць проживання. Ситуація, що примушує їх до цього – відсутність робочих місць, низька заробітна плата, недостатні перспективи професійного зростання, послаблений економічний розвиток. Щоб змінити ситуацію на краще, необхідно включити всі важелі економічного зростання.

Пріоритетні види економічної діяльності та регіональні компанії – лідери в зазначених галузях:

- виробництво радіоелектронної продукції – підприємство ЧеЗаРа, м. Чернігів;
- виробництво військової техніки для потреб армії, АТО та експорту – 17 у минулому підприємств ВПК області;
- виробництво кордонних ниток і тканин – підприємство «Хімволокно»;
- виробництво продовольчих товарів з місцевої сировини – бізнесові структури в усіх районах за прикладом ЗАТ «Ясен» (м. Чернігів).

Особливу увагу необхідно звернути на виробництво готової продукції IV-V технологічних укладів з високою доданою вартістю, а в перспективі на технології, здатні забезпечити інноваційний прорив регіону: кремнієву, біо-, молекулярну, органічну та фотонну радіоелектроніку; технології нанобробки, використання наноструктурованих покриттів і композиційних матеріалів з підвищеною міцністю, зносостійкістю і стійкістю до корозій; систему управління та виробництва знань; технології управління водними ресурсами.

В «Концепції розвитку регіону», розробленій одним з авторів [1], увага щодо Чернігівщини звертається на демографічну ситуацію, соціальну інфраструктуру, покращення фінансового становища в області. Щодо останнього це підвищення прибутків населення і підприємств, а в якості важелів виступають господарська діяльність у пріоритетних галузях та інвестиції. Особлива увага приділяється промисловості, агропромислового комплексу, туризму, торговій діяльності. Робиться акцент на нетрадиційних методах господарювання, а також подальшому пом'якшенні наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, про що потроху стали забувати.

Засобами здійснення етапів розвитку визначені: програмний підхід; конкурентоспроможність в умовах ринкової регульованої економіки; зміни господарської діяльності; використання геополітичного, історичного, кліматичного, сільськогосподарського, рекреаційного та інших пріоритетів.

Як результат, ми повинні отримати покращення економічної ситуації в державі та рівня життя людей.

Адміністративна реформа поки що охоплює тільки місцеве самоврядування. Разом з тим напрошуються зміни і на обласному рівні. У 2014 р. у «Науковому віснику ЧДІЕУ» вийшла публікація [2], де одним з авторів були запропоновані деякі зміни адміністративного поділу України, що передбачали створення потужних у територіальному, фінансовому, промисловому та сільськогосподарському відношенні територій. Зокрема було обгрунтовано при такому поділі створити адміністративно-економічний район з

центром (ядром) у м. Києві, куди б ввійшли Волинська, Житомирська, Київська, Рівненська, Сумська і Чернігівська області.

Переваги нового глобального утворення: незрівнянна потужність у всіх питаннях; геополітичне розташування; «ядром» виступає столиця України; юридично підтверджується існуючий статус-кво центру.

Зазначене в такому ж складі пропонувалося і у задуманій в свій час та не доведеній до логічного завершення програмі «Полісся» [3].

У 2007 році вийшла монографія одного з авторів «Стратегічні напрямки економічного розвитку Чернігівської області на сучасному етапі» [4], де широко аргументуються 56 пунктів детальних пропозицій щодо економічного зростання та соціального розвитку у регіоні, згрупованих у шести спрямуваннях. Особливу зацікавленість викликають напрямки кластеризації, інноваційних перетворень, конкурентоспроможності, підготовки до вступу до Євросоюзу, вільних економічних зон. При умові використання системного підходу та програмування вони здатні забезпечити розвиток регіону.

І на останок охарактеризуємо деякі питання суб'єктивного характеру [5].

На вищому державному рівні необхідні: розробка чіткої і конкретної стратегії розвитку країни з регіональною диференціацією запропонованих заходів; опора на реальний сектор економіки в частині технологій IV-V технологічних укладів, випуску продукції з високою часткою доданої вартості; реальна допомога експортоорієнтованим підприємствам.

При цьому сама влада повинна здійснювати: підбір управлінських кадрів, виходячи з їх професійних якостей; антикорупційні дії, схожі на ті, що використовуються у КНР; перехід до конкретної роботи замість піару.

Бізнес має вдосконалюватися у таких спрямуваннях: поетапне зростання частки виробничого сектору за рахунок нарощування його обсягів та зниження посередницької діяльності; підвищення рівня знань; продумане перспективне довгострокове стратегічне управління.

Велика роль у реалізації стратегії відводиться і жителям регіону, які повинні: визначити важливість своєї ролі у впровадженні національної ідеї; перестати в усьому сподіватися, а потім звинувачувати владу, розраховувати на себе як складову державного розвитку та фундамент власного добробуту; більше уваги приділяти знанням, етичним категоріям, поведінці.

Поєднання зазначених складових стане фактором, що забезпечить реалізацію стратегії розвитку Чернігівського регіону в умовах глобалізації та нестабільності.

Список використаних джерел

1. Савченко В. Ф. Концепція розвитку регіону / В. Ф. Савченко // Правда Прилуччини. - 1997. - № 73. - 10 вересня. - С.3.
2. Савченко В.Ф. Інвестування інноваційного розвитку північних територій як складова економічного зростання в Україні / В. Ф. Савченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1 : Економіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 7-13.
3. Савченко В. Ф. Програма «Полісся» / Савченко В. Ф. Держава і регіон : регулювання соціально-економічного розвитку : в 3 кн. Кн. 2, Ч. 2. Регіон : монографія / В. Ф. Савченко. - К. : Знання, 1999. - 213 с.
4. Савченко В. Ф. Стратегічні напрямки економічного розвитку Чернігівської області на сучасному етапі: монографія. – Чернігів: КП «Чернігівські обереги», 2007. - 378 с.
5. Україна-2030. Доктрина збалансованого розвитку / Колектив авторів. - Львів : Кальварія, 2017. - 128 с.

Савченко В.Ф., д.е.н., проф., засл. економіст України,

Соловйова Д.П., магістр групи МТп-171,

Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО І РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Показники використання природних умов і ресурсів для розвитку туризму і рекреації в Україні та її регіонах значно нижчі, ніж в інших європейських країнах. Однією з головних причин виступає неефективний механізм регулювання ресурсів регіональних рекреаційно-туристичних систем. Ресурси економічно не обраховуються, стратегія розвитку не виконується. Туристичний бізнес в основному культивує виїзний туризм і майже не розвиває в'їзний та внутрішній.

Об'єктом регулювання ресурсного забезпечення розвитку регіонального туризму виступає його ресурсний потенціал, що являє собою сукупність матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів рекреаційно-туристичної системи регіону.

Регулювання туристичної галузі передбачає максимальне використання природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсних можливостей територій. За складом і умовами зосередження ресурсів території держави можна розділити на три групи:

- володіють ресурсами світового рівня, де туризм у перспективі може стати домінуючою галуззю;
- туризм отримує супутній розвиток поруч з іншими галузями;